

Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem

Verschijnt 10 maal per jaar. Derde jaargang nr.1 , Roosdaal, februari 2015

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en
Strijtem

Secretariaat en
verantwoordelijke
uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer:
Bart Caulier, Karen Van
Schuerbeek

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel (WE)

Iedere auteur is
verantwoordelijk voor
haar/zijn bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een
eenvoudig bericht te
sturen naar
rausa@skynet.be. Het
tijdschrift is ook in
gedrukte versie
beschikbaar, maar dan
kost een jaarabonnement
€ 20- te storten op
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande
toestemming van Erfgoed Rausa
mag niets uit deze uitgave
worden verveelvoudigd en/of
openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie of
op welke andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt tien maal per jaar:
februari, maart, mei, juni, augustus, oktober, novem-
ber en december in digitale versie en op aanvraag in
gedrukte versie. In april wordt Rausa als gedrukte
monografie uitgegeven ter gelegenheid van de Erf-
goeddag, in september ter gelegenheid van de Open
Monumentendag.

De digitale nummers zijn gratis. Wie een gedrukte
versie wil kan die aanvragen tegen twee euro per
nummer (exclusief portkosten) of een jaarabonne-
ment van € 20.

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil
bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag
inleveren een maand voor de datum van verschijnen.
Redactieadres: Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760
Pamel, rausa@skynet.be, 054 32 33 64

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	om te beginnen
Blz. 3	kunst
Blz. 4	Rausa in actie
Blz. 7	Maurits Van Saene
Blz. 11	Henri Evenepoel
Blz. 16	Marie-Thérèse De Saeger
Blz. 18	Gust Borloo
Blz. 21	klap van hier
Blz. 22	(niet meer zo) vers van de pers
Blz. 23	t'eenen'tander
Blz. 24	beeld van de maand
Blz. 25	uitsmijter

Voorpagina:

Henriette met de grote hoed, schilderij uit 1899 van
Henri Evenepoel

Met een dikke wollen sjaal drie maal rond de hals gewikkeld en de muts tot over de oren getrokken, stapte ik behoedzaam over de gladde tuintegels, richting kippenhok. Terwijl ik warm water in de drinkbak goot en maïskorrels gul op de bevroren grond strooide, viel het me plots op: de ruit in de deur van het kippenhok was een kunstwerk geworden. Toen we als frisse knaapjes in de vorige eeuw rondliepen, zagen we het bijna elke wintermorgen op de slaapkamerruit. Kabouters tekenden elke nacht met vlijmscherpe penselen mooie bloemstukken op de ruiten. Met dampende vingertjes tekenden wij er dan een kadertje rond of vervolledigden het meesterwerk met een iets minder artistiek konijn.

Plots realiseerde ik me dat in onze super geïsoleerde woningen nooit een ijsbloem verschijnt op het driedubbele glas van onze tochtichte ramen. Goed voor de kamertemperatuur natuurlijk, en voor het huishoudboekje en het milieu. Maar toch, elke morgen zo'n 'festival des arts' in je voorgevel, het had toch iets. Ik heb het als beginnend 'plastisch probeerder' vaak als een vingerwijzing gezien om toch maar bescheiden te blijven en te beseffen dat de natuur zelf de meest geniale kunstwerken produceert.

Natuurlijk zijn er in de loop der eeuwen godenkinderen geweest die monumentale beelden hebben geboetseerd en wonderlijke schilderijen hebben gepenseeld. In onze regio is men op dat gebied beslist niet slecht bedeed geweest.

Ook in deze 'vierdorpingemeente' werd een aardig stukje geschetst, geschilderd en getekend. Een aantal passanten in de tijd hebben met hun plastische creaties op de hoogste schavotjes van de artistieke arena gestaan.

Een erfgoedvereniging moet daar ook oog voor hebben. In deze Rausa graven we in de biografie van vier plastische kunstenaars met een **Roosdaalse connectie**. Natuurlijk staan er nog een aantal andere in de rij die waarschijnlijk met evenveel recht deze bladzijden zouden gevuld hebben. Maar we moeten de Rausa van 2023 en 2105 ook nog kunnen volschrijven.

En we hebben nog meer kunst! In dit nummer verneem je alles over de topactiviteit van ons seizoen: de theaterproductie **Onderweg naar Waterloo** (24 maart). Onze ijverige corrector zal ons straks berispen omdat we de 20 bladzijden weer ruim zullen overschrijden. Laat dat, beste lezer, niet jouw zorg zijn

WE

De Roosdaalse connectie Tentoonstelling

Foyer van GC Het Koetshuis

5 tot 15 maart 2015

Zaterdag 14 februari

Op bezoek bij Familiekunde Vlaanderen, afdeling Dilbeek.

Op 24 januari was een spekglad wegdek de oorzaak dat we niet in het Schoolmeestershuis van Groot-Bijgaarden zijn geraakt. Wij rekenen erop dat Sint Valentijn ons gunstiger gezind is en dat we op zaterdag 14 februari tussen 10 en 12 uur met een mooie delegatie het genealogisch archief kunnen bewonderen. Wij komen je graag ophalen als je ons een seintje geeft: 054 32 33 64, rausa@skynet.be.

Opendeurdagen

Iedere eerste zaterdag van de maand ben je welkom om te komen snuisteren, te babbelen of te studeren...

**7/2, 7/3, 4/4, 2/5, 6/6, 4/7, 1/8,
5/9, 3/10, 7/11, 5/12**

Sessies Gemeentelijk Archief

Het werk vordert gestaag, maar we zijn blij met nieuwe helpende handen! Welkom op dinsdagmiddag van 14 tot 17 uur op de volgende data:

3 maart, 7 april, 5 mei, 2 juni, 4 augustus, 6 oktober en 10 december.

De Roosdaalse connectie

Tentoonstelling

in de foyer van GC Het Koetshuis,
van 5 tot 15 maart 2015

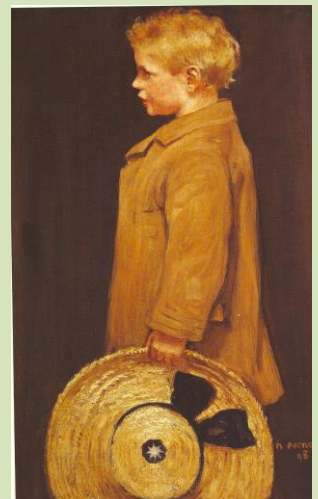
Schilderijen van Gust Borloo

In de Erfgoedkelder van Rausa
donderdag 5 maart, 20 uur:

Luc Van Cauwelaert en Walter Evenepoel
vertellen over leven en werk van

**Maurits Van Saene, Henri Evenepoel,
Marie-Thérèse De Saeger
en Gust Borloo.**

Van deze kunstenaars loopt nadien
van 5 tot 8 maart, telkens van 19 tot 21u.
een **retrospectieve**
met tekeningen, reproducties, literatuur,
foto's en documenten

Historische evocatie

onderweg naar Waterloo

Pajottenland, begin negentiende eeuw. Veel jonge mannen zijn de voorbije jaren vanachter hun ploeg geplukt om dienst te nemen in het 'Grand Armée' van Napoleon. Honderden Pajotten sneuvelden op Malta, voor de poorten van Moskou of in een godvergeten vlakte. De geallieerden blazen verzamelen. In de zomer van 1815 bivakkeren Engelse troepen in de wijde omgeving van Brussel. Boeren moeten voedsel en paarden leveren, arme lieden moeten onderdak verschaffen, burgers moeten officieren huisvesten. Er wordt geen tegenstand geduld. De wanhoop hangt als een zware mist over onze dorpen...

Dinsdag 24 maart 2015, 20:30 uur

GC Het Koetshuis, Strijtem

Unieke voorstelling met verhalen, liederen en muziek, beeldmontages, acteurs en zangers

In het kader van de Nacht van de Geschiedenis
Een productie van Erfgoed Rausa en Davidsfonds Roosdaal

Toegang: € 12-, leden & vvk € 10-
Reservatie: tel: 054 89 49 00 / info@koetshuisroosdaal.be

Onderweg naar Waterloo

wordt het hoogtepunt van ons werkjaar!

In een ontroerende, spannende en tragische voorstelling worden personages van twee eeuwen geleden plots mensen van vlees en bloed. De Lombeekse pastoor Vonck, een incident tijdens de Boerenkrijg op de Woestijn, een Liedekerkse veteraan van de Russische campagne, Kapitein Mercer in Strijtem, een zwaar incident in de kostschool van meester Lindemans op Ledeberg, een boerendochter uit Ninove en haar Engelse officier, ze staan in vlees en bloed op de planken van het Koetshuis!

Deze acteurs, zangers, muzikanten, vertellers en technici geven het beste van zichzelf:

Koen Muylaert, Marc Muylaert, Dirk Evencpoel, Daphne Van der Meulen, Len Vanderdonckt, Frans Peetermans, Marleen Vanden Houte, Jan De Leeuw, Anne Gies, Luc Van Liedekerke, Luc Van Cauwelaert, Wilfrid Moonen, Rob Vonck, Marie-Louise De Schepper, Annie Van Havermaet, Nicole Peeters, Fred Deryckere, Judith Postelmans, René Warny, Luc Nijs, Hilde Van Meulder, Hilde Kint, Lydia Buyst, Anne Meert, Oswald Tahon, Danny Cooremans, Kristien Hemeryckx en Bart Caulier.
Tekst en regie: Walter Evenepoel.

De voorstelling wordt maar één maal opgevoerd. Zorg dat je je vandaag nog verzekert van je zitje. Alle lezers van Rausa krijgen hun toegangskaart aan € 10-.

**Meteen bellen dus naar
054 89 49 00 of mailen naar
info@koetshuisroosdaal.be.**

En ook dit mag je zeker niet vergeten te noteren in je agenda:

Zondag 26 april

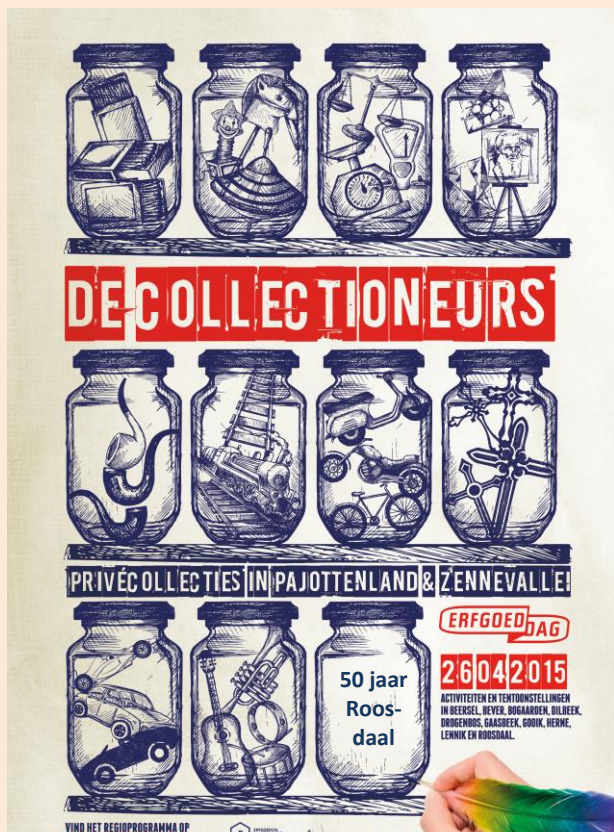
ERFGOEDDAG

Cultuurraad Roosdaal en Erfgoed Rausa laten het feit dat op 1 januari 1965 de gemeente Roosdaal plots een feit werd, niet zomaar voorbij gaan! Om 11u, 13u, 15u en 17u kun je in de schouwburg genieten van 'De Roosdaalse revue' uit 2008.

Honderden mensen kwamen toen te laat om een kaartje te bemachtigen, nu krijg je vier maal de kans om deze legendarische theaterproductie op groot scherm te herbeleven.

Erfgoed Rausa opent zijn erfgoedkelder om de bezoekers te laten snuisteren in documenten, foto's en getuigenissen van een halve eeuw geleden.

'Het Locje', een sympathieke vereniging met zetel in Borchtlombeek, tovert voor de gelegenheid de foyer van GC het Koetshuis om tot een 'droomtreincircuit'!

Oktober 2012. Bij drukkerij ABC in Meerbeke rollen de vellen uit de pers. Het snijden en binden kan beginnen. Wanneer Erik De Schryver een paar dagen later het eerste exemplaar doorbladert, slaakt hij een zucht van verlichting. Eindelijk! Jaren opzoekwerk, ontelbare uren praten, schrijven, schrappen, onderhandelen en aandringen, het is niet vergeefs geweest! De ultieme biografie van schilder Maurits Van Saene ligt, geurend naar verse inkt, te wachten op de kunstliefhebber.

Op het einde van de achttiende eeuw is Preulegem een wijk van kleine ambachtslui en neringdoeners, in het verlengde van de Geraardsbergse straat in Ninove. Daar wordt in 1899 Juliana Buydens geboren. Ze is amper acht jaar als haar vader wordt geveld door longontsteking. Haar moeder hertrouwt met een weduwnaar en kan als huishoudster aan de slag bij een vrederechter. Wanneer op het einde van de Eerste Wereldoorlog ook haar moeder overlijdt, staat het meisje alleen op de wereld. Het zijn verwarde tijden. Een radeloze jonge vrouw zoekt in dergelijke omstandigheden wel eens hulp bij de verkeerde persoon. Na een kortstondige relatie in de lente van 1919 is ze zwanger. Op 28 oktober zet zij een zoontje op de wereld. De kleine Maurice wordt met zijn moeder opgenomen in het gezin van Irma Buydens, de zus van Juliana's vader. Ook bij de bureu, het gezin Van Saene, wordt het kleine ventje goed onthaald. Dat gezin heeft drie zonen en een dochter. Het klikt goed tussen Juliana en Firmin, één van de zonen. In 1923 trouwt het stel en krijgt Maurice meteen ook de familienaam van zijn 'nieuwe' vader. De grootouders van Firmin kwamen uit Pamel en er worden met de familie in het aanpalende dorp nog heel wat banden onderhouden.

Maurice wordt een flink baasje. In de Staatsmiddelbare School doet hij het zo goed dat hem een studiebeurs wordt uitgereikt door het 'Fonds voor de Meestbegaafden'.

Foto verwijderd na claim van Sabam

Maurice is niet alleen begaafd op wetenschappelijk vlak, het wordt met het jaar duidelijker dat hij een bijzonder begaafd tekenaar is.

1934 wordt een scharnierjaar. De familie verhuist dan naar de Oude Kaaistraat in Pamel. Juliana neemt er naast de zorg voor haar gezin (er is een broertje en een zusje bij gekomen) ook de uitbating bij van een winkel voor verf- en behanggerei. Hij laat zich ook inschrijven in de Sint-Lucas-campus van Sint-Jans-Molenbeek. Een half uur te voet van de Kaai naar 'de Belle', een half uur tram en dan nog een eind te voet naar school. 's Avonds moet hij uiteraard nog eens hetzelfde traject terug afleggen. Maar de motivatie is groot, de resultaten navenant. Zijn tekenvaardigheid gaat er met rasse schreden op vooruit. Men kan hem regelmatig met zijn schildersezels aantreffen langs de Denderboorden of op de Ledebergse heuvelkam waar hij, net als destijds Karel Van de Woestijne, wordt getroffen door het prachtige panorama. Hij zal zichzelf altijd zien als een kind van het Pajottenland, met een uitgesproken bewondering voor Bruegel en zijn sterke, weidse taferelen.

Foto verwijderd na claim van sabam

In Sint-Lucas heeft hij het geluk een aantal leraars te hebben die alle finesses van het schildersvak beheersen én kunnen overdragen. Later zou hij zelf verklaren dat hij daar 'het metier' heeft geleerd. Een doek goed voorbereiden en opspannen, weten welke scheikundige samenstelling de verschillende kleuren hebben en hoe ze inwerken op elkaar, het zijn vaardigheden die het verschil maken.

De jonge Van Saene schildert dat het een lieve lust is. Veel stilleven, soms ook taferelen uit de omgeving (zie 'de uitsmijter', verder in dit tijdschrift). Verkopen doet hij (nog) niet. Vaak geeft hij zijn 'tableaus' als geschenk. Zo is het oudst bewaarde olieverfschilderij van Maurice Van Saene een stilleven dat hij schonk aan (molenaar) Henri Van Nuffel bij zijn huwelijk met Elvire Kestens.

Wanneer Sint-Lucas Molenbeek wordt gesloten, trekt Van Saene (die intussen zijn voornaam als 'Maurits' is gaan schrijven) naar de grote campus in Schaarbeek. Vanaf dat ogenblik logeert hij bij verwanten en leert hij ook het stadsleven smaken. Maar de belangrijkste verandering is de zeer professionele en puur artistieke manier van werken die hij aantreft in zijn nieuwe biotoop. Hier voelt hij zich 'artiest onder de artiesten'.

In de lente van 1940 verandert de wereld echter in een inferno. Maurits moet zich melden in Poperinge. Samen met enkele andere Pamelaars (o.a. zijn buur Camiel Asselman en Prosper Van Herreweghen, de zoon van 'de grote meester') vat hij per fiets de tocht naar West-Vlaanderen aan. De weg naar Poperinge is echter afgesloten en ze worden Frankrijk in gestuurd. Zij rijden tot Cambrai waar ze door de Duitsers worden gevangen genomen. Vrij snel worden ze echter vrijgelaten en kunnen ze terugkeren naar huis. Terwijl de meesten dat met spoed doen, neemt Van Saene onderweg de tijd om de architectuur van de steden te bestuderen. Wanneer hij uiteindelijk thuis arriveert heeft men al een paar missen voor hem laten doen.

De tocht in het gezelschap van Prosper, bracht hem onrechtstreeks ook in contact met diens broer, Hubert Van Herreweghen, de jonge dichter. Het wordt het begin van een levenslange vriendschap. Zijn andere kompaan, Camiel Asselman vergaat het minder goed. De jongeman had tijdens zijn gevangenschap een longontsteking opgedaan. Bij zijn thuiskomst is hij al zwaar ziek en de arme kerel zou het eind van het jaar niet meer halen.

Wanneer men Van Saene op latere leeftijd interpelleerde over zijn politieke standpunten tijdens de oorlog, zou hij het onderwerp resoluut uit de weg gaan. In haar licentiaatsverhandeling van 2008 gaat Hanne Van Asbroeck hier wel dieper op in.

Ondanks de troebele tijden waagt Maurits zich in de herfst van 1940 naar Parijs waar hij zich inschrijft in l'École des Beaux-Arts. Hij betaalt zijn studies gedeeltelijk met het smokkelen van tabak! Hij heeft er natuurlijk ook wel iets opgestoken, maar toch kijkt hij niet echt positief terug op die periode. Hij vindt de Fransen te chauvinistisch en ontoegankelijk. Uiteraard zit hij intussen niet stil. Wanneer hij in 1942 terugkeert zet hij meteen een tentoonstelling op poten in zijn geboortestad Ninove. Even later wordt hem een baan aangeboden als leraar aan de Leuvense academie. Wanneer hij in 1943 opnieuw tentoonstelt in Ninove laat hij op de affiche fier noteren: '*Maurits Van Saene, Professor aan de Academie voor Schone Kunsten in Leuven*'. Onderaan staat ook: '*Atelier: Kaai 6, Pamel*'.

Terwijl de wereld in brand staat is er hier en daar blijkbaar toch nog plaats voor cultuur. Zo wordt ook in 1943 de vermaarde Godecharlewedstrijd voor schilderkunst georganiseerd, met Constant Permeke als juryvoorzitter. Hoofdprijs is een studiebeurs voor twee jaar in het buitenland.

Maurits Van Saene wordt laureaat en vanaf dat ogenblik wordt hij beschouwd als een van de grote aankomende talenten. Één van zijn drie ingestuurde werken is een schilderij dat hij vanuit zijn kamer aan de Kaai heeft geschilderd. Het is een gestileerd landschap met de oude pastorij van Pamel in profiel.

Foto verwijderd na claim van sabam

Maurits van Saene heeft in die periode ook Madeleine Beeckman leren kennen, een onderwijzeres uit Ninove. Wanneer hij met haar scheep gaat in 1944 is zijn Pamelse periode voorbij. Het koppel vestigt zich in het gezellige, maar wat bouwvallige 'kasteeltje' van Outer.

Met de carrière van de schilder gaat het intussen alsmaar crescendo. Niet onbelangrijk in dit verband is de samenwerking én vriendschap met de gerenommeerde schilder Jean Brusselmans. Overigens beperkt Van Saene zich niet tot het canvas, hij maakt ook boekillustraties, decoratieve ornamenten en monumentale fresco's.

Sinds hij in 1948 exposeerde in de eerbiedwaardige Brusselse 'Galerij Breughel' op de Louisalaan, volgen in toenemende mate belangrijke plaatsen in binnen- en buitenland.

Vanaf 1949 maakt hij regelmatig grote reizen naar o.a. Noord-Afrika, Spanje, Kongo en de Verenigde Staten. Sommige van die reizen hebben duidelijk een invloed op zijn oeuvre. Van het oorspronkelijk wat expressionistisch getinte werk, evolueert zijn stijl naar doorgedreven vereenvoudiging, een zoektocht naar de essentie. Het overvloedige elimineren en het wezenlijke weerhouden.

In 1953 wordt Maurits Van Saene aangesteld tot leraar in Sint-Lucas Schaarbeek. De cirkel is rond.

Oud-leerlingen getuigen dat hij een bekwaam leraar was, maar dat hij zwijgzaam (sommigen zeggen 'wat nors en eigenzinnig') overkwam. Ook Hubert Van Herreweghen vertelde me dat je Maurits op een speciale manier moest benaderen. Overigens maakten beide kunstenaars in 1956 samen een bundel 'Geuze en Humanisme', met proza van Van Herreweghen en illustraties van Van Saene.

Tussen het vele werken en reizen door maakt Van Saene toch ook tijd voor familiaal leven. In 1946 wordt zijn zoontje Hendrik geboren, een jaar later komt dochtertje Magda en in 1952 vervolledigt Joris het gezin. In 1955 kopen Madeleine en Maurits de 'oude infirmerie' aan de Ninoofse Abdijpoort.

Met veel smaak wordt dit pand omgetoverd tot een stijlvolle woning en een prachtig atelier. Het wordt ook de zoete inval voor allerlei artiesten, journalisten en kunstliefhebbers.

Ondanks zijn stugge reputatie weet Van Saene toch een breed netwerk uit te bouwen. Zo wordt bv. minister Theo Lefèvre een goede vriend en gepassioneerd promotor van de Ninoofse schilder.

Vanaf 1965 raakt Van Saene meer dan ooit in de ban van de zee. Zijn marines worden een handelsmerk, een symbool voor zijn steeds maar meer doorgedreven vereenvoudiging van vorm en lijn.

Er volgen tentoonstellingen in alle grote en kleine steden van het land, maar ook in Marokko, Nederland, Duitsland, Frankrijk, Engeland, Oostenrijk en de Verenigde Staten. Hij wordt nu ook internationaal 'bij de groten' gerekend.

Tot een flink stuk in de jaren negentig blijft Van Saene creatief actief. Wanneer zijn vrouw overlijdt in 1997 en hij ernstige hartklachten krijgt, lukt het hem niet meer het penseel te hanteren. Toch blijft hij de kunstwereld nog volgen en men kan hem nog eens aantreffen in Galerij De Vuyst in Sint-Niklaas wanneer daar werk van hem wordt geveild.

Intussen is Erik De Schryver, een kunstliefhebber uit Ninove er langzaam in geslaagd het vertrouwen te winnen van de oude meester. Met de informatie die hij vergaarde tijdens de lange gesprekken, begint Erik de puzzelstukken van de biografie bij mekaar te brengen. De droom om het boek nog aan de levende schilder te kunnen aanbieden komt jammer genoeg niet uit. Op 21 januari 2000 sterft Maurits Van Saene aan de gevolgen van een longontsteking.

We twijfelen er niet aan dat de kunstenaar zeer opgetogen zou zijn geweest met de bijzonder knap geschreven en mooi gedrukte biografie '*Van Saene, de emotie en het metier*'.

Onze oprechte dank aan Erik De Schryver om ons de toelating te geven het beeldmateriaal te gebruiken. De eerste foto is van Ingrid De Bruyn, de ander werden genomen door Erik De Schryver of komen uit het archief van de familie Van Saene.

WE

Foto verwijderd na claim van sabam

Henri Evenepoel

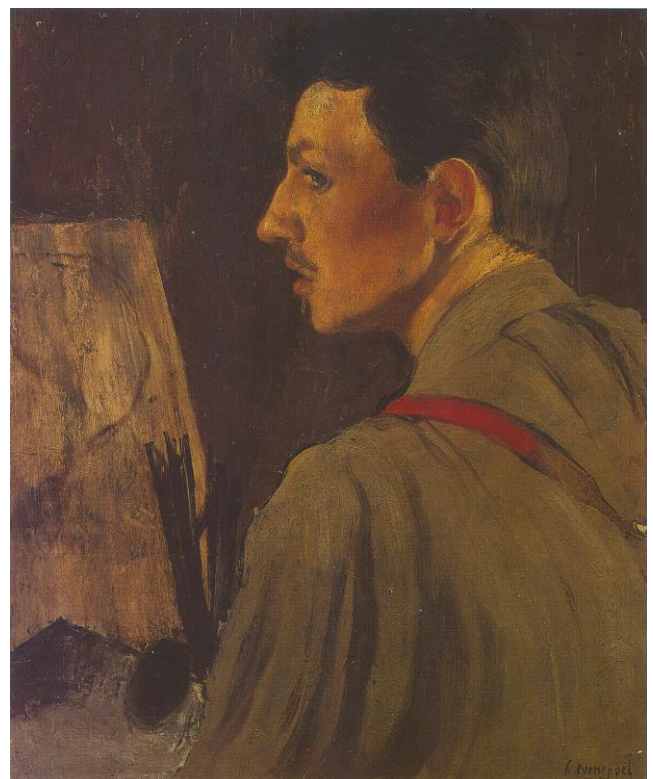
een onvoltooide compositie

De vroede vaders der gemeente namen destijds de beslissing om de hectometer mooie macadambaan die langs het kasteel loopt, de 'Schilder Evenepoelstraat' te noemen. Nu waren er in het sympathieke dorp allicht een aantal ambachtslui die hun brood verdienden met het fatsoeneren van wanden, deuren en raamkozijnen. En Evenepoelen waren en zijn er daar ook in overvloed. Toch slaat de straatnaam niet op een Strijtemse naamgenoot, noch op een beoefenaar van de decoratieve technieken. Toegegeven, de gemeenteraad moest wat opklimmen in de tijd om de Roosdaalse connectie te maken met de vermaarde kunstschilder Henri Evenepoel. Maar het verband is er wel degelijk...

Laten we teruggaan naar het jaar 1696. In Brussel zijn nauwelijks de kruitdampen opgetrokken, nadat generaal De Villeroy het bevel van zijn hovaardige meester Lodewijk XIV uitvoerde en lafhartig de Grote Markt in een puinhoop schoot. In dat jaar wordt op de Borchtlombeekse Vrije Eigendomme Adriaan Evenepoel geboren. Net als zijn vader zal hij later ook schepen worden. In de Pamelse Isabella De Kegel ziet Adriaan de vrouw van zijn leven. Uit hun huwelijk spruiten vier kinderen. Hun oudste zoon, Jan Baptist, is een man met ambitie. Hij weet in Ternat Anna Van Hagendoren te versieren, de dochter van een goed boerende brouwer. Tist neemt de zaak over en wordt in de nadagen van het Ancien Régime een man van aanzien in Ternat. Hun zoontje Cornelis-Karel is vijf jaar als in Frankrijk de revolutie losbarst. Hij was dus te jong om bij het leger van Napoleon ingelijfd te worden en kan in rustiger tijden het fortuin van vader als opvolger-brouwer nog wat aandikken. Zijn zoon Peter-Evarist groeit op in het jonge België en zet een succesvolle handelszaak op in Brussel. Zoals zoveel Pajotten ruilt hij zijn Brabants meteen in voor de taal van Molière. De naam van zijn zoon is hiervan een bewijs: Jacques-Charles.

Deze Evenepoel zal een hele mijnheer worden! Hij effent het pad voor zijn zoon Charles-Edmond die in 1846 het levenslicht ziet.

Charles-Edmond wordt musicoloog en ambtenaar. Hij beweegt zich in de hoogste kringen en wordt directeur bij het ministerie van onderwijs. Hij trouwt met de aristocratische Anna-Emilie Peppe en ze krijgen een eerste zoontje: Maurice-Charles. De jonge moeder kampt echter met zware longproblemen en gaat regelmatig voor een tijdje op vakantie naar de Azurenkust. Zo komt het dat haar tweede zoontje Henri-Jacques-Eduard op 10 oktober 1872 wordt geboren in het mondaine Nice. Ze komt met Henri terug naar Brussel en sterft twee jaar later aan tuberculose. Maurice en Henri worden opgevoed door de grootouders (langs vaderskant) in Koekelberg. Ze zijn ook vaak te vinden bij papa op het conservatorium in de Regentschapsstraat. Geen wonder dat beide ventjes al gauw een aardig stukje kunnen musiceren.

Zelfportret van Henri Evenepoel

Toch begint kleine Henri op zeer jonge leeftijd bijzonder knap te tekenen. Wat ook meteen opvalt is dat hij de zwakke gezondheid van zijn moeder heeft geërfd. Toch beleven de broers een kommerloze jeugd. Aan geld geen gebrek, aan cultuur nog minder. Zij volgen met interesse de filosofische discussies die in familiekring worden gevoerd. Er hangt een duidelijk liberale, antiklerikale, maar tegelijk zeer tolerante sfeer. De grootouders langs moederskant woonden in Parijs, maar keren in 1885 terug naar Brussel. Zij brengen hun kleindochter Louise mee. Ze is drie jaar ouder dan Henri maar de twee kunnen zeer goed opschieten met elkaar. Ooms en tantes nemen de jongelui mee naar musea en concerten, vader Edmond speelt piano in de huiskring met zijn vrienden uit 'Le Guide Musicale de la Flandre Libérale'.

Henri krijgt een klassieke vorming aan de middelbare school in Schaarbeek. Hij verslindt boeken en als de piano vrij is, speelt hij er duchtig op los. Maar wanneer hij twintig wordt, schrijft hij zich in aan de École Normale des Arts du Dessin in Sint-Joost-ten-Node. In 1889 krijgt hij (zoals gewoonlijk na enig aandringen bij zijn vader) de toelating om les te volgen in het atelier van de toen befaamde schilder Ernest Blanc-Garin. Hij wordt bevriend met kunstenaars als Jean Van den Eeckhoudt en volgt tussendoor architectuur bij Ernest Acker aan de Academie van Schone Kunsten in Brussel. Daar krijgt hij ook les van Adolphe Crespin die hem in contact brengt met de grote Franse meester Gustave Moreau. Vader Edmond is er niet gerust in. Hij vreest dat zijn zoon een onzekere toekomst tegemoet gaat. De twijfel groeit nog wanneer Henri plannen smeedt om naar Parijs te gaan studeren.

In 1893 geeft papa toe. Henri mag afreizen naar Parijs om er les te volgen aan de École Nationale des Beaux Arts. Zielsgelukkig langs de ene kant maar anderzijds toch wat angstig omdat hij er voor het eerst helemaal alleen voor staat, ver weg van het beschermende Brusselse milieu. Alhoewel... de familie had het zo geregeld dat Henri wel een periode kon gaan inwonen bij zijn nicht Louise.

Die was intussen getrouwd met de Antwerpse zakenman Michel De Mey. Zij hadden zich in Parijs gevestigd en hadden twee dochtertjes Henriette (!) en Sophie. Het huis was ruim genoeg om een paar kamers vrij te maken voor de artistieke neef. Michel De Mey had er niet al te veel last van want hij was vaak op zakenreis.

Henri wordt die eerste maanden wel overrompeld door het mythische Parijs. Het was een stad waar alles mogelijk was, vrijheid en plezier, maar ook verderf en perversiteit loerden om elke hoek. In de donkere cafés woekerden ook alle mogelijke politieke systemen, kunststromingen botsten en de Art Nouveau slingerde zwiezig door de nieuwe gebouwen.

Aan de academie krijgt hij les van Pierre-Victor Galland. Omdat hij echt gekomen is om kunstenaar te worden, walgt hij van de doopraktijken en de wansmakelijke drinkgelagen van zijn medestudenten. Hij bezoekt alle musea, speelt harmonium in het kerkje van Bobigny (als ongelovige), gaat naar de première van 'Die Walküre' kijken en schets boeken vol. Hij gaat ook in de leer bij Gustave Moreau die hij in Brussel al had ontmoet. Die doet hem Botticelli en Rembrandt kopiëren. Hij volgt nog bijkomende avondcursussen portrettekenen. Hij werkt aan een onwaarschijnlijk tempo alsof hij aanvoelt dat zijn tijd beperkt is. Regelmatig komt hij ook met zijn creaties naar buiten.

Hij krijgt de tweede prijs in een affichewedstrijd die werd uitgeschreven om de Oostende-Dovertochten te promoten. Hij schildert ook portretten van Louise, die worden opgenomen in een belangrijke tentoonstelling. De tederheid van de penseelzetting verraden dat Louise niet zo maar 'een model' is.

Louise in het zwart

In 1894 gaat hij voor twee maand op vakantie naar Brussel en hij maakt van de gelegenheid gebruik om familie te bezoeken en vrienden in Gent en Antwerpen. Op 27 november bevalt Louise van een zontje, Charles. Op het Brusselse thuisfront wordt gemengd gereageerd. Vader Edmond krijgt argwaan. Hij dwingt Henri om een ander appartement te zoeken. Hun anders vrij hartelijke briefwisseling wordt bitterder. Henri zit bijzonder verveeld met de zaak. Hij probeert zijn gedachten te verzetten door vaak te gaan musiceren en nog meer te schilderen.

De appreciatie voor zijn werk neemt zien-derogen toe. Hij krijgt belangrijke bestellingen, wordt op grote tentoonstellingen gevraagd en men vraagt hem zelfs als criticus. De beroemde Henri Matisse dweept zelfs met het werk van Evenepoel. De jonge schilders worden goede vrienden.

Maar de persoonlijke zorgen blijven knagen. Daar komen vanaf 1896 ook regelmatig gezondheidsproblemen bij. Net als zijn moeder heeft hij last van zwakke longen. De vertroebelde relatie met zijn vader doet er ook geen goed aan. Bovendien wordt de geldkraan dichtgedraaid en heeft Henri voor het eerst in zijn leven financiële problemen. Zo wil zijn vader Henri dwingen om Parijs (en Louise) te verlaten.

Maar Henri wijkt niet. Hij reist naar Brussel om met de familie tot een vergelijk te komen, maar het mondt uit in een openlijke ruzie met zijn vader.

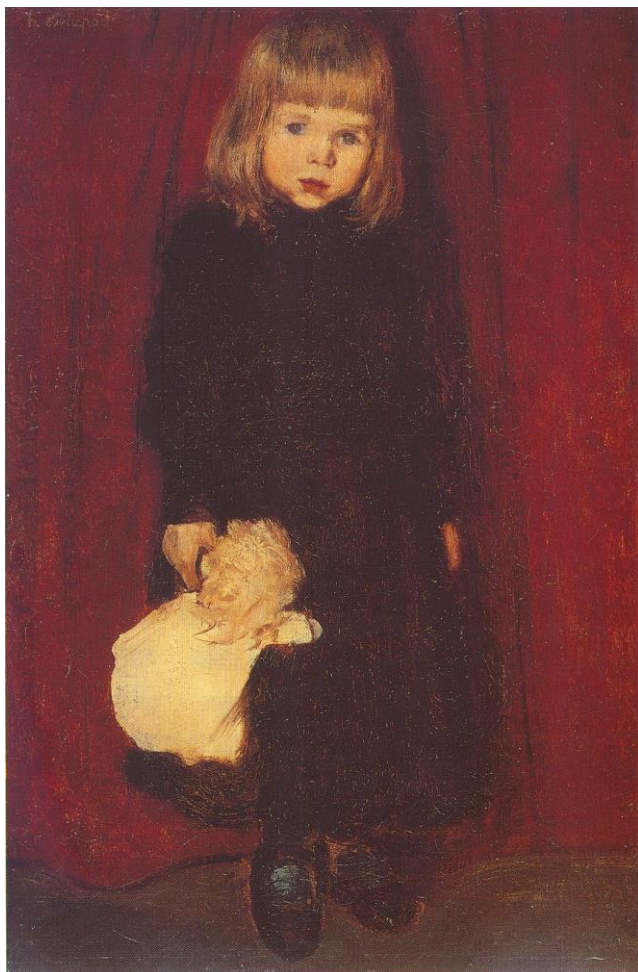
Ondanks de moeilijke situatie woekert hij voort met zijn groot talent. Bovendien stort hij zich ook nog eens op de fotografie. Ook hier zal hij baanbrekend werk verrichten. Men mag hem gerust een pionier van de artistieke fotografie noemen.

In oktober van het problematische jaar 1897 zoekt hij heil in een gezondheidskuur in Algerije. Hij is ondersteboven van het Afrikaanse licht. Hij begint aan een reeks uitmuntende Algerijnse schilderijen. Van 30 december tot 7 januari stelt hij tentoon in Brussel met maar liefst 60 schilderijen. Het succes is enorm.

In het voorjaar van 1898 vinden we hem opnieuw in Algerije waar hij het ene meesterwerk na het andere op doek zet. Datzelfde jaar staat hij in een Londense galerij en stromen de aanvragen binnen voor andere grote steden. De meeste moet hij weigeren omwille van zijn steeds vaker voorkomende longproblemen.

Hoe heviger intussen de familie druk uitoefent om Louise en Henri uit mekaar te drijven, hoe hechter hun band wordt. Louise heeft (eindelijk) de echtscheiding aangevraagd. Henri tekent honderden schetsen en maakt vertederende schilderijen van de drie kinderen.

Sophie met pop

Op het einde van het jaar begint hij aan 'Henriette met de grote hoed', een topwerk, pure wereldklasse. (zie de titelpagina van dit blad). Henri Evenepoel schittert met zijn werken op de biënnale van Venetië in 1899 en het museum van Gent koopt zijn monumentale 'Spanjaard in Parijs'.

De Spanjaard in Parijs

Hij beëindigt een ander groots doek 'Zon-dagswandeling in het Bois de Boulogne' dat al beroemd is terwijl hij er nog aan werkt. De echtscheiding van Louise wordt uitgesproken en door het grote succes van het voorbije jaar zijn ook de financiële problemen zo goed als van de baan. Henri en Louise zeggen hun appartement op en maken zich klaar voor de terugkeer naar Brussel. Eindelijk kunnen zij aan het echte leven beginnen.

Het heeft niet mogen zijn. Terwijl de valiezen klaar staan voor het vertrek wordt Henri opnieuw getroffen door een zware longaandoening. In een ontroerende brief aan zijn vader meldt hij dat hij wordt opgenomen in het ziekenhuis. Zijn vader komt hem de volgende dag al bezoeken.

De goede zorgen van de Broeders van Saint-Jean-de Dieu baten niet. Op 27 december 1899, een paar dagen voor de nieuwe eeuw begint, overlijdt Henri Evenepoel. Hij neemt in zijn graf alle beloften mee van een grote meester, een zorgzame vader en een trouwe geliefde.

WE

Marie- Thérèse De Saeger

De kleurrijke luchten van Ledeberg en Dungu.

Vrouwelijke schilders, componisten of beeldhouwers, ze zijn schromelijk ondervertegenwoordigd in de galerij van de beroemdheden. De heren van de schepping deden meestal smalend over de creaties van vrouwen die zich artistiek wilden uitdrukken. De mensheid miste daardoor musea vol schitterende werken. Zelfs in de twintigste eeuw was het niet vanzelfsprekend dat je als vrouw een carrière in de kunst zou uitbouwen. Er was de ambitie van de man of de zorg om het gezin die hen vroegtijdig het klavier deed sluiten of de borstels opbergen. Ook de veelbelovende schilder Marie-Thérèse De Saeger zou veel te vlug de tubes dichtdraaien en haar schetsboeken laten volkrabbelen door haar zontjes...

Marie-Thérèse De Saeger werd geboren in Pamel op Valentijnsdag 1920, als oudste van drie kinderen. Zij woonden op de Ledebergse Dries waar haar moeder een textielwinkel beredderde en vader 'Milleke Poetj' een van de eerste transportbedrijven van de streek opstartte. Miel was een goedlachse, ondernemende kerel. Op zaterdag kreeg de grote vrachtwagen (de eerste in Pamel) een flinke beurt. De voorbije dagen waren er runderen en vrachten steenkool mee vervoerd, op zondag werd hij omgetoverd tot autobus. Voor een billijke vergoeding reisde Miel met de dorpeelingen het ganse land rond.

*Rechts het woonhuis van de familie De Saeger
aan de Ledebergse Dries*

Zijn oudste dochter was minder commercieel aangelegd. Het lieve kind deed niets liever dan tekenen. De zusters op de Kapelleweide prezen haar om haar opvallend talent. Toen ze later naar school ging in Brussel, duurde het niet lang of ze wisten ook daar dat ze bij haar terecht konden wanneer er een toneeldecor moest geschilderd worden of wanneer ze een tekening van een jubilerende lerares nodig hadden. Het lag dus voor de hand dat 'Treesken' zoals men haar noemde, naar de Brusselse Academie voor Schone Kunsten trok.

Sindsdien zag men haar met haar tekenblok langs de glooiingen van het dorp trekken om honderden schetsen te maken.

Lemen hoevetje op Kattem, 1941

Later begon ze ook te schilderen op karton, waarop ze langs twee zijden mooie landschappen en kleurrijke stillevens konterfeitte. De oorlog was immers uitbroken en ze moest spaarzaam omspringen met het dure canvas.

Maar het vele oefenen loonde. Haar leermeesters waren zeer opgezet met de vorderingen die ze maakte. Ze werd geprezen om haar knappe composities en de heerlijke luchten die ze penseelde. Niet in het minst werd ze gewaardeerd door de grote Alfred Bastien, die naast Virginie Coeckelberghe haar belangrijkste leermeester was.

Na haar studies zou Trees overigens zelf ook lesgeven. Ze was ook populair in haar dorp, o.a. Gerard en Hubert Van Herreweghen waren haar vrienden. Beide broers speelden in de studententoneelbond 'de Arjanen'. Treeske zorgde voor de knappe decors.

De acteurs van 'de Arjanen' in een decor van Marie-Thérèse De Saeger (1943)

En toen kwam Amor op de proppen. Hoe Gratien Verhegghen uit Meerbeke het hart van onze Ledebergse artieste heeft gewonnen hebben we niet kunnen achterhalen. Wat we wél weten is dat de jonge man die in Antwerpen had gestudeerd aan de Koloniale Hogeschool ervan droomde om carrière te maken in Belgisch Congo. Kort na de oorlog trouwden Gratien en Trees. De jonge bruidegom vertrok toen alleen naar de kolonie en korte tijd later volgde zijn vrouw.

Voor het relaas over de lotgevallen van het gezin in Congo, konden we rekenen op **Emanuel Verhegghen**, de tweede zoon van Marie-Thérèse en Gratien.

Rausa jrg.3, nr 1 Blz. 16

"Vader was er echt van overtuigd dat hij in het overzeese gebied goed werk kon leveren. Het was dan ook met veel motivatie dat hij zijn taak opnam. Ik heb nog geschriften van hem waarin hij het heeft over de grote toekomst die het land wachtte en over de manier waarop de Congolezen daarbij moesten worden betrokken. Omdat de opdracht die hij daar had zeer uitgebreid was en hij vaak lang weg was van huis, zat het er voor mijn moeder niet in om zelf een carrière uit te bouwen. Zeker niet toen Christian, Manu en Bob zich hadden aangediend. Toch was het voor haar een boeiende tijd.

Marie-Thérèse en Gratien in Kongo, 1947

Het prachtige licht en de overrompelende natuur waren een geschenk! Ze heeft daar zeer veel geschilderd. Grote doeken waarop ze de indrukwekkende landschappen, de machtige rivieren en de mysterieuze bossen op een schitterende manier heeft afgebeeld. Wij woonden in Dungu, in het noorden van Congo, niet zo ver van Stanleyville (Kisangani). Wij zagen de krokodillen en de nijlpaarden bezig in de rivier en we werden opgenomen in de overweldigende fauna en flora van dat prachtige land. Zoiets beklijft!

Vader had in Congo telkens een opdracht van drie jaar. Na die periode kwamen we voor een tijdje naar België. Zo leerden mijn broers en ik Meerbeke en Pamel kennen en alle ooms en tantes. In 1960 waren we opnieuw eens voor een vakantie teruggekomen. Er deden hardnekkige geruchten de ronde over opstanden en onlusten. Toen is vader alleen naar Congo teruggereisd. Hij dacht dat het allemaal nog wel in orde zou komen en dat het werk zou kunnen worden hervat. Alles wat hij en moeder hadden opgebouwd lag immers op Afrikaanse bodem.

Maar het verhaal is bekend. Vader heeft er de turbulente periode in alle hevigheid mee beleefd en is met lege handen moeten terugkeren. Dat was een zware tegenslag voor ons gezin. Ook bij mijn moeder is er een wonde achtergebleven. Het was alsof het vuur om te schilderen met het vertrek uit Congo is gedoofd. Tijdens vakanties in de Provence heeft ze af en toe nog geschilderd en ze heeft ook nog mooie dingen met aquarel gedaan. Maar de grote doeken met de uitbundige kleuren waren verleden tijd”.

We zullen wel nooit weten hoe groot het picturaal oeuvre van Marie-Thérèse De Saeger zou zijn geweest mocht het gezin niet naar Congo zijn vertrokken of mocht de evolutie ginder geleidelijker zijn verlopen. Wij moeten ons dus tevreden stellen met de schilderijen en de schetsen die van haar zijn overgebleven.

Trees is gestorven in 1997, na een lange, droevige strijd tegen Alzheimer. Het licht dat ze zo prachtig had uitgebeeld was toen al een tijd gedoofd in haar ogen.

Voor Pamel heeft haar oeuvre in elk geval ook historische waarde! In haar talrijke weidse landschappen schilderde zij een kroniek van het dorp zoals het er uitzag in de nog pastorale periode vóór de Tweede Wereldoorlog.

WE

Blij, omdat het er eindelijk van gekomen was, beschaamd omdat het zo lang was uitgesteld, belde ik aan. De voordeur van het huis aan de dicht bebouwde straat in Zuun zwaaide vrijwel meteen open en geen minuut later zat ik al geboeid te luisteren naar Gust Borloo. De rustige en kleurrijke manier van vertellen, het vertrouwde pure Pamel, de ontelbare anekdotes die Gust opdiepte uit zijn bodemloos geheugen, het was een ware belevenis. Dat ik op een bloemlezing pittige verhalen zou getraceerd worden, had ik eigenlijk wel verwacht. Bij elke ontmoeting die ik al mocht hebben met deze uitgeweken zoon van Ledeberg, werd ik al gecharmeerd door zijn bijna epische verteltrant. Maar toen hij me meetroonde naar zijn atelier, leerde ik een Gust Borloo kennen waarvan ik het bestaan niet vermoedde: een picturaal talent dat het verdient om vanuit de schaduw van de Sint Stevenskerk te worden gehaald.

Gust werd geboren, de tweede maart van het jaar '31 in de woonst van 'de Langen', naast het huis van de Bast, op pakweg twintig meter van het geboortehuis van zijn vader, de bijna legendarische Ledebergse voorvechter Jozef Borloo, zeg maar 'Berloeëken'. Zoals alle kinderen uit de buurt begon de schooltijd ook voor hem in de zusterschool op Ledeberg. Zuster Amadea is hij nog altijd niet vergeten, evenmin meester Zacharie en meester Adelson, bij wie hij de lagere school volgde. Gust was een knap studentje en trok na de lagere school met zijn boekentas naar Ninove, naar de 'école moyenne' zoals dat toen plechtig werd genoemd.

"Na mijn vierde middelbaar werd er gezocht naar een goedkope normaalschool. Het werd Blankenberge, daar was onze overbuur Cornel Evenepoel destijds ook al afgestudeerd."

Het was dus van Ledeberg naar de zee. Ik zat daar in de weekends vast, met enkel de inwonende kok als gezelschap. Ik besefte ook dat mijn studies een serieuze hap uit het gezinsbudget betekenden. Moeder Borloo was in verwachting van haar vijfde kind en vader Jef moest ervoor zorgen dat alle monden konden worden gevuld. Daarbij kwam nog het heimwee naar 'den Dries, den hogen berg' en al die vertrouwde mensen en huizen. Omwille van al deze argumenten besloot ik de schoolmeesterdroom op te bergen.

Bijgevolg moest ik een stiel kiezen. Beenhouwer was me te bloederig en het schildersambacht leek me te ongezond. Ik was nogal een 'zoetelip' en daarom dacht ik dat banketbakker misschien wel iets zou zijn voor mij.

Om de stiel te leren moest ik naar Brussel gaan. Het was een zware periode: zeven dagen op zeven werken, op zondagnamiddag even met de tram naar huis en 's avonds dokkerde ik weeral naar Brussel. Weg Pamelse vrienden, gedaan met uitgaan. Maar ik leerde snel en ik kon goed opschieten met mijn bazen. Toen ik het vak onder de knie had wachtte echter nog mijn legerdienst. 21 maand heb ik moeten kloppen!"

Na zijn legerdienst ging Gust weer aan de slag in een Brusselse patisserie. Onder het personeel was er een vriendelijk Limburgs meisje. Romaine en Gust konden het best vinden met mekaar en op een frisse meidag in 1955 zijn ze in het huwelijksbootje gestapt.

"Wij begonnen onmiddellijk met een eigen 'commerce' en dus moest ik noodgedwongen mijn geliefde dorp verlaten. Gelukkig was ik een gepassioneerd stielman geworden en had ik naast de zaak ook de aangename zorgen voor een jong gezin waar al vlug twee dochttertjes hun opwachting maakten. Zakelijk liep niet alles van een leien dakje.

We verhuisden naar de bovenstad om er in de buurt van de Naamse Poort een kleine patisserie te heropstarten. We verdienden net genoeg om rond te komen. Na drie jaar hebben we daar de boel opgedoekt en kochten het huis van een fotograaf in Sint-Pieters-Leeuw. Wij hoopten daar mettertijd een eigen banketbakkerij te kunnen opstarten. Maar tegen de tijd dat we daar de centen voor bij mekaar hadden gespaard, waren er in de buurt al vier winkels bij gekomen. Noodgedwongen ging ik dus weer naar Brussel in loondienst bij een gerenommeerde patisserie. Het was hard werken! Elke dag met de fiets door wind en regen, negen kilometer op en af. Maar ik kon me daar wel uitleven in mijn vak.

Intussen probeerde ik me wat in te leven in ons nieuwe dorp. Ik had eens op een elfde juli een bescheiden leeuwenvlagje uitgehangen en prompt stonden de mensen van het Davidsfonds aan mijn deur.

Ik heb me jaren ingespannen om er een bloeiende afdeling van te maken. Het was voor iemand met een Vlaamse reflex niet zo'n prettige situatie in het 'Negenmanneke'. Zo stonden de pastoors daar in de jaren zestig hun missen volledig in het Frans op te dragen. De Vlamingen keken er naar, maar bewogen niet. Met een paar andere jonge mensen stichtte ik toen het Jong-Davidsfonds en samen met de jonge pastoor Van Snick (later pastoor van Borchtlombeek-Kattem) kregen we de 'vermaledijde' Franstalige hoogmissen weg en werd de parochie St.-Stevens terug ééntalig Nederlands. Zo rolde ik als vanzelf in de plaatselijke politiek. Merkwaardig genoeg trok ik begin jaren zeventig, samen met een andere uitgeweken Pamelaar, Jan Covens, de Volksunielijst. Ik kwam 23 stemmen te kort om verkozen te zijn. Gelukkig maar! Al vlug begreep ik dat ik niet gemaakt was voor de politiek en radicalisme is al helemaal niet aan mij besteed.

Toen heeft mijn professionele carrière een belangrijke wending genomen. Dankzij Pamelse vrienden had ik een betrekking gekregen op het Ministerie van Openbare Werken. Ik werd daar assistent van een team landmeters. Met die ploeg trok ik alle dagen de wijde wereld in. Het was een bevrijding. Wij deden opmetingen van De Panne tot Hasselt, Van Arendonk tot Aarlen. Sindsdien was werken voor mij op vakantie gaan!

Ik had overschot aan energie en kocht de oude dorpsmidse in een nietig dorpje bij St. Vith. Tijdens de weekends restaureerde ik het bouwvallig pand, geholpen door mijn vrouw en de dichtste burens. Toen ik in '90 als vrijwillig medewerker begon te reizen met Sint Paulus Jeugdkampen (het latere 'Jeka') verkochten we het huis en vulden onze vrije tijd met reizen naar alle uithoeken van Europa.

In die periode werd in Anderlecht ook een academie voor Schone kunsten opgericht. Ik had al mijn ganse leven zitten tekeninnetjes maken, maar ik had niet de gelegenheid en de tijd om dat talent te ontwikkelen.

Ik wist dat mijn dochters ook wel aanleg hadden en ik hoopte dat zij wél de kans zouden grijpen. Ik kon hen blijkbaar niet genoeg motiveren, want na korte tijd hielden zij het voor bekeken. "Waarom ga je zelf niet Pa?" hadden ze me gezegd. Ik was vijftig jaar en twijfelde eraan of je dan nog wel aan een opleiding kunt beginnen. Gelukkig heb ik de stap toch gezet. Het werd een mijlpaal in mijn leven.

Drie avonden per week trok ik naar de academie. Ik kreeg zelfs regelmatig een lift van Frans Minnaert, de directeur van de academie. "Vanuit Kester ligt Zuun toch op mijn weg" zei de beroemde schilder. Op die manier heb ik tijdens de autoritjes menig boeiend gesprek over kunst en ... duivenmelken gevoerd.

Ik heb me in de Anderlechtse academie met volle overgave gestort op het tekenen en schilderen, altijd maar herbeginnen en verbeteren, nieuwe technieken uitproberen en kijken naar de grote meesters. Ik was zo gedreven dat mijn Romaine soms de indruk had dat ik meer getrouwd was met het schilderen dan met haar..."

Gust schilderde dat het een lieve lust was. De doeken en tekenbladen stapelden zich op. Uit verschillende hoeken kwamen aanmoedigen en bewonderende reacties. Na verloop van tijd kon men Gust overhalen om mee te doen aan enkele groepstentoonstellingen. Mét meer dan bevredigend resultaat. De 'Borloose' organisatiezin kwam boven en Gust werd medeoprichter van een kunstkring waarvan hij twintig jaar lid zou blijven.

De 'Merselborre' in Vlezenbeek was hun thuisbasis. Gust heeft er in februari 1989 een tentoonstelling gehouden, samen met zijn dochter Jo, die de schilderkriebels blijkbaar ook niet had verleerd. En toen verscheen Frans Masereel op het toneel!

"Ik ging vaak naar tentoonstellingen en op een keer bezocht ik in Dilbeek een overzichtstentoonstelling van Frans Masereel (1889-1972). Ik werd helemaal overdunderd door de kracht die uitging van zijn geniale houtsneden.

Ik kocht de catalogus en bestudeerde de tekeningen telkens opnieuw en opnieuw. Die sociale bewogenheid, die sobere maar krachtige vormtaal en de indringende thematiek, het boeide me uitermate.

Masereel was een ziener, een kroniekeur met een feilloos scherpe blik. Ik was een en al bewondering. Op een gegeven ogenblik voelde ik de drang om de strakke zwart-witte composities om te zetten in kleurrijke schilderijen. Zonder mij met de meester te willen meten, beleefde ik grote voldoening aan het herscheppen van de tekeningen. Gaandeweg voelde ik me meer vertrouwd worden met de stijl van Masereel. Meer dan 150 houtsneden heb ik geïnterpreteerd in kleine, maar vaak ook heel grote schilderijen”.

Gust nam me mee naar zijn atelier, een bescheiden aanbouw, maar met een schat aan knap beschilderde vellen en doeken. We bladeren door de berg tastende studies, aarzelend 'beginnerswerk', langs knappe, academische portretten tot prachtige originele composities en een indrukwekkende reeks Masereelinterpretaties. Je merkt duidelijk de evolutie van ijverige fijnschilder naar bevrijde expressionist. Dan valt me plots een affiche op. Zij kondigt een tentoonstelling aan met werken van Masereel in het Hof te Ryhove in Gent (2007). Achter de afbeelding van de meester en zijn model, zijn kleurrijke figuren afgebeeld, fragmenten uit het werk van ... Gust Borloo! In de opsomming van de inhoud van de tentoonstelling worden ook 12 schilderijen aangekondigd van onze Pamelse vriend. Bescheiden, maar met gepaste fierheid vertelt Gust:

"Dat was wel een hoogtepunt voor mij. Wanneer je van het Masereelfonds dergelijke appreciatie krijgt, dan weet je dat je werk iets heeft te betekenen en dat het niet zomaar klakkeloze kopieën zijn..."

Daar op dat ogenblik is het idee ontstaan om het werk van Gust Borloo eens te tonen aan zijn vroegere dorpsgenoten. Erfgoed Rausa is blij vanaf **donderdag 5 maart (tot 15 maart)** schilderijen van Gust Borloo te kunnen voorstellen in de foyer van GC Het Koetshuis in Strijtem. Naast de werken van Gust Borloo zal in de erfgoedkelder ook aandacht worden besteed aan de drie andere schilders die in dit nummer van Rausa aan bod komen. **Alle praktische informatie op blz. 4.**

WE

Klap van hier

In dit nummer over schilderkunst toch ook (kort) wat 'taalse' informatie...

È eid mè do ne pouter geskiljerd: hij heeft me in een vervelende situatie gebracht.

Ik stond ekik do te skiljer'n: ik stond daar vergeefs te wachten.

Da's e skoeën potret: dat is een mooi meisje.

Moenek er een tieëkeringsken ba mouken?: het is toch niet nodig om bij deze duidelijke situatie nog meer uitleg te geven?

(Niet meer zo) vers van de pers

In deze rubriek gaat Bart Caulier in vergeelde persberichten op zoek naar schrijfsels over onze gemeente, en verwonderen we ons over de merkwaardige observaties van onze voorvaderen.

Heel wat kunstenaars konden zich zorgeloos aan hun scheppende werk wijden door de financiële steun die ze kregen van een mecenas. Een man die we zeker en vast het etiket 'mecenas' mogen opkleven, is Joos(t) Vijd. Zijn vader, Nicolaas Vijd, wordt eind 14de eeuw eigenaar van de Pamelse heerlijkheid. Begin 15de eeuw volgt Joos zijn vader op als Heer van Pamel. Joos woont niet in Pamel, maar in Gent waar de familie in de Sint-Baafskathedraal een eigen kapel, de Vijd-kapel, heeft. Om de kapel extra aanzien te geven, bestelt hij bij de gebroeders Hubert en Jan Van Eyck het wereldberoemde schilderij 'Het Lam Gods'.

In een artikelenreeks gespreid over een vijftal weken (tussen 29 augustus 1913 en 26 september 1913), brengt 'De Werkman' in een zeer onderhoudende stijl de bewogen geschiedenis van 'Het Lam Gods'. De auteur verhaalt eerst hoe de Heer van Pamel bij de broers Van Eyck het Lam Gods bestelt en de voortgang der werken opvolgt. Daarna volgt een beschrijving van de twaalf jaar die de broers Van Eyck nodig hebben om het schilderij af te werken. In die periode sterft Hubert Van Eyck en moet Joos Vijd de treurende Jan Van Eyck door deze moeilijke periode helpen, maar uiteindelijk volgt de plechtige inhuldiging voor een trots Gents publiek.

Tenslotte komen ook de vele gevaren die het schilderij bedreigen aan bod, zoals de vernielingsdrang tijdens de Beeldenstorm waar het retabel gelukkig aan ontsnapt en de hebzucht van de Spaanse koning Filips II die er maar ternauwernood van weerhouden kan worden om het werk te 'ontvoeren' naar Madrid.

Voor deze rubriek kiezen we een stukje uit het begin van het verhaal: Joos Vijd komt op bezoek bij de broers van Eyck en vervult er als een waardige Heer van Pamel zijn rol van mecenas. Het verhaal start op een zomerse meidag in 1420 in de buurt van de Gentse Kouter. Een bezoeker luidt de bel aan de voordeur van het huis dat de broers Hubert en Jan Van Eyck delen met hun zus Margaretha. De vrouw opent de deur en ...

De Gebroeders Van Eyck – Vlaamse wereldberoemde schilders.

(...) Weldra was ze terug, vergezeld van een jonge heer, die zacht kwam aangetreden uit eerbied voor de kunst. Zijn voeten raakten nauwelijks de grond.

Die Heer was Joos Vijd, Markies van Pamel, uit een oude edele familie van Gent.

Hij was schatrijk en stond **beroemd** als een der edelmoedigste ondersteuners der Kunst. Het was hij die de gebroeders Van Eyck had opgewekt tot dit groot meesterstuk dat de wereld moest verbazen: 'De Aanbidding van 't Lam Gods, het grootste meesterstuk der Vlaamse schildersschool.'

Na eerbiedig gegroet te hebben, bleef hij stil voor de schets: "Hoe prachtig!", sprak hij, "zo iets had ik niet durven hopen'." "Inderdaad", sprak de oudste broer, "de opvatting is stout en groot. Twaalfjaar gedurige arbeid, zonder aan een ander werk te denken, zal het ons kosten. Heer Vijd, we willen door ons werk Vlaanderen beroemd **maken** door de ganse wereld."

Heer Vijd, heer van Pamel, stond dus in verrukking voor de schets van het schoonste der meesterstukken: de Aanbidding van 't Lam Gods. In zijn aandoening drukte hij de hand van Hubert Van Eyck. "Twaalfjaar!" riep hij.

(...) "Maar uw prijs is te weinig: 6000 kronen!". "Heer, we werken niet voor geld", zei Jan. "Ik verdubbel de som: 12 000 kronen is nog te weinig! En ziehier reeds 500 kronen, ze kunnen u te pas komen. Ge weet, Meesters, dat mijn beurs voor u altijd open is".

"Zuster", vroeg Jan Van Eyck aan Margaretha, terwijl een blos van schaamte zijn wangen kleurde, "hebben wij geld nodig?". "Broeder", zo lispelde Margaretha, ook rood van schaamte want echt kunstenaarsgevoel bestaat zo, "we gingen zonder geld zijn en weet wel, de panelen zijn nog niet betaald".

"Ho", hernam Vijd, "al die kleine kosten zijn op mijn rekening. Ik zal ze betalen. Weet het wel, ik zie u als mijn broeder. Voor uw werk moogt ge op geen kosten zien".

Hubert en Margaretha neigden hun hoofd als dank en groet.

T'ééne'tander

Los van het artistieke thema, hebben we nog enkele losse berichten die we in Rausa 1 nog willen meegeven...

Oproep aan scholen en leerkrachten:

aansluitend op de voorstelling '**Onderweg naar Waterloo**' bouwen we in de Erfgoedkelder een kleine tentoonstelling rond de bewogen periode 1790-1815 in onze streek. In een causerie van 50 minuten maken we met de klas/groep een reis door de tijd en spelen ook fragmenten uit de voorstelling. Dit aanbod is gratis, maar er moet wel tijdig worden gereserveerd (rausa@skynet.be). Data: 25, 26 of 27 maart (tussen 9 en 15u.)

Enkele belangrijke data om te noteren

Het wordt een vrolijke lente in het Pajottenland! Er staan heel wat erfgoedgebonden activiteiten op stapel: naast de **Erfgoeddag** (26 april) moet je zeker één van de '**Plezante cafés**' bezoeken tussen 25 april en 3 mei (organisatie van Pajottenland Plus en 6 Pajotse gemeenten) en hou je best ook 10 mei al vrij voor een jubileumeditie van de **Dag van de Aardbei**.

Het beeld van de maand

Foto verwijderd na claim van sabam

'Au pied du moulin à Pamel'...

In een biografische levensschets van de bekende landschapsschilder Lismonde vonden we toevallig de afbeelding van dit schilderij. Jules Lismonde kwam in 1908 in Anderlecht langs het kanaal het leven in gevaren. Hij was een uitstekend muzikant (dwarsfluit) maar koos uiteindelijk voor de nog iets grotere liefde: de schilderkunst.

Vanaf 1924 zit hij op de banken van de Academie voor Schone Kunsten te Brussel. Hij trok in die tijd langs alle dorpen van het Pajottenland. Hij was een romanticus pur sang en had oog voor de teloorgang van de landelijkheid. Het schilderij van onze eigenste Pamelse molen is dan ook symbolisch voor het vroege werk van Lismonde. Later zal hij overschakelen op hoofdzakelijk grafisch, abstract werk. Hij overleed in 2001.

De uitsmijter

Wij ronden dit themanummer rond schilderkunst af in mineur. Toen Maurits Van Saene 17 was, speelde er zich aan de Dender, op honderd meter van zijn woonplaats, een drama af. De jonge schilder nam zijn schetsboek en registreerde...

Terwijl even verderop de Dender er dicht bevroren bijligt, overlijdt op 30 januari 1810 in zijn huis aan de Pamelse Koe-straat Ferdinand Van der Sleyen. De bureu benoemen zijn afstammelingen vanaf dat ogenblik met 'van Fernantes', een toenaam die tot vandaag overleeft. Maria Elisabeth Van der Sleyen, de kleindochter van Ferdinand bewoont het stamhuis wanneer ze in 1834 trouwt met Jan De Vidts uit de Brusselstraat. Jan komt inwonen en zal ervoor zorgen dat 'te Fernantes' vanaf dat ogenblik gelieerd wordt met 'De Vidts'. In de parochieregisters lezen we dat Leo De Vidts, de kleinzoon van Jan en Maria in 1924 trouwt met Celina Piret en blijft wonen in de stamzate. Dit gezin wordt bijzonder zwaar getroffen door het noodlot. Aanvankelijk loopt alles goed. 'Loken' en Céline krijgen twee flinke zonen: Georges en Petrus. Er wordt hard gewerkt ten huize De Vidts, maar een mens mag toch ook wat ontspanning hebben. Loken is een begenadigd zwemmer en houdt ervan om op zomerse zondagen zijn zwemkunsten te demonstreren. Zo ook op 21 juni 1936. Het is snikheet en veel jongelui stoeien aan de Denderboord. Anderen staan te kijken naar Loken die na een spectaculaire duik moeiteloos onder water de Dender overzwemt en terugkeert. Zesenvijftig is hij, maar kloek en gezond. Bewonderende kreten wanneer hij weer met een sierlijke duik in het water verdwijnt. Wat er toen is fout gelopen, heeft nooit iemand geweten. Maar wanneer hij na een paar minuten nog niet bovenkomt, ontstaat er ongerustheid. Ze verwachten dat Loken, zoals hij zo vaak doet, plots tussen het lis zal opduiken. Dan zien ze hem met de rug naar boven aan de oppervlakte komen. Hij wordt in een bootje gehesen, maar iedereen beseft dat het te laat is. De dokter en de pastoor worden erbij gehaald. Niets mag nog baten. Zijn vrouw en zijn kinderen staan aangeslagen tussen de toegestroomde menigte. Onder hen ook de jonge schilder Maurits Van Saene, die honderd meter verderop woont.

Foto verwijderd na claim van sabam

Hij heeft zoals altijd zijn schetsblok bij zich en vat het droevige tafereel in enkele trefzekere lijnen. Diep onder de indruk gaat hij naar huis en zet de schets om in een ontroerend schilderij.

De dramatische gebeurtenis treft de ganse dorpsgemeenschap. Iedereen probeert de ongelukkige moeder te helpen. Toch zijn er ook dwazen die om onverklaarbare redenen de tragedie nog verdiepen.

Op 2 oktober slaat een dronkenman toe. Hij sticht brand in de schuur achter 'Fernates'. De gevolgen zijn vreselijk. We citeren uit de krant van 3 oktober 1936:

“Maandagmorgen, rond twee uur werd de weduwe Celina Piret uit den slaap gewekt door een geweldig gekraak. Toen de vrouw aan het achtervenster ging zien stelde zij met ontzetting vast dat hare woning in brand stond.

Onmiddellijk wekte zij de kinderen. Alhoewel reeds het hele huis in vlammen en rook stond, kon de moeder nog met hare kinderen naar buiten snellen. Schier onmiddellijk daarop stortte een deel van het huis in.

Het was hartverscheurend, de droefheid te zien van de weduwe De Vidts, die heel haar bezit zag opgaan in de vlammen. Zij wordt waarlijk zwaar beproefd. Drie maanden geleden is haar echtgenoot bij het baden in den Dender jammerlijk verdronken. Thans treft haar deze brand, die voor haar een echte ramp is”.

Gedenk dat de dood niet wacht, de wet op deze wereld is te sterven.

†

BID VOOR DE ZIEL
VAN ZALIGER
LEO DE VIDTS
echtgenoot van
MARIA CELINA PIRET

geboren te Pamel den 28 October 1880 en aldaar op tragische wijze om het leven gekomen den 21 Juni 1936.

Ik hoopte nog eenige dagen te leven, en gij hebt, o Heer, den draad mijns levens afgebroken. Isai Math. Heer, gij hebt ons ontnomen diegene die ons zoo duurzaam was uw wil geschiede, uw heilige Naam zij gezegend!

Gij hadt hem ons gegeven o Heer, gij vraagt hem van ons weder. Wij onderwerpen ons aan uwen heiligen wil, zonder morren, maar met het hart overstelp van droefheid.

Ach wat is het leven hier op aarde! heden is de mensch in volle levenskracht en morgen is hij als de rook verdwenen. De beste voorbereiding tot de dood is, de volkomene onderwerping aan den wil des Heeren

Vaarwel beminde echtgenoote, kinderen en naastbestaanden, te vroeg helaas! ben ik voor u den nacht der rust ingegaan, doch weest niet ontroostbaar gelijk deze die geene hoop hebben. Wij zullen elkander in den hemel wederzien om nooit meer gescheiden te worden.

H. Hart van Jezus ons toekome uw rijk 300 d, afl.

Drukkerij — COUCK — Pamel.

Wanneer haar jongste zoon Petrus (88 jaar, wonend aan de Molenstraat) het ons vertelt, voel je na zoveel jaren nog altijd de tragiek en de onmacht. Maar 'te Fernates' bestaat nog altijd. Dirk, de zoon van Celine's oudtse zoon Georges, heeft de woning gerestaureerd en zijn paarden galopperen er in de malse Dendermeersen. WE

ADVERTENTIE

Wij zijn heel blij onze lezers het eerste nummer van de derde jaargang te kunnen aanbieden. Wij danken de vele mensen die ons een hartverwarmende aanmoediging sturen, de aandachtige lezer die ons aanvullingen en/of opmerkingen bezorgt en de talrijke goede zielen die ons informatie, documenten en verhalen bezorgen. Zonder hen kunnen we dit niet volhouden. Bovendien moeten we ook zeer zorgzaam omgaan met onze financiële middelen. En daarom doen we een oproep naar handelaars en commerciële instellingen. Wij houden voor u de laatste bladzijde vrij om uit te pakken met uw ongetwijfeld uitzonderlijk aanbod. Geef ons een seintje en we komen naar u toe! 054 32 33 64, rausa@skynet.be.